

Verksamhetsberättelse för det regionala läkemedelsarbetet 2023

- Läkemedelsrådet
- Regionala enheten för läkemedel

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Läkemedelsstrategi 2021 - 2024 (bilaga 1).....	6
Patientsäkerhet och läkemedel	7
Äldre och läkemedel	7
Barn och läkemedel.....	7
Skånes digitala vårdssystem, SDV	7
Förskrivarstöd och förenklad journaldokumentation	8
Aktuell läkemedelslista	8
Läkemedelsgenomgångar.....	9
Utskrivningsinformation, inkluderande läkemedelsberättelse.....	10
Antibiotika	10
Dosdispenserade läkemedel	11
Ansvarsfull professionell förskrivning.....	11
Rekommendationer	11
Utbildningar	12
Nya läkemedelsterapier	13
Nationellt ordnat införande av nya läkemedel (Samverkansmodellen)	13
Samarbete med TLV och övriga regioner inom ramen för fullmaktsgruppen och trepartsöverläggningar	13
Resursfördelning och uppföljning.....	14
Verktyg för uppföljning	14
Goda råd är inte dyra.....	14
Uppföljningsbesök	14
Prognosrapport för läkemedelskostnader, kostnadsansvar för läkemedel	15
Avtal.....	16
Samverkan och kommunikation.....	16
Nationell samverkan SKR.....	17
Samverkansmodellen	17
TLV	17
LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer	17
Internationell samverkan.....	17
Läkemedel och miljö.....	18
Läkemedelsförsörjning.....	19
Hantering av restnoterade läkemedel	20

Säkerhetslager	20
Kvalitet inom tillverkningsverksamhet	21
Rapporterade avvikelser inom läkemedelsförsörjningen	21
Kvalitetssäkring av läkemedelsdistributionen	22
Strategi för sjukvårdens läkemedelsförsörjning	22

Bakgrund

Läkemedelsrådet är ett expertorgan, som på hälso- och sjukvårdsnämndens uppdrag har att utveckla och samordna läkemedelsfrågor samt vara tillgängligt för och arbeta mot samtliga vårdgivare inom den skånska hälso- och sjukvården. Ansvar och arbetssätt är beskrivet i det reglemente som trädde i kraft den 1 maj 2014.

Läkemedelsrådet är, i legal mening, den regionala läkemedelskommittén. Verksamheten baseras på kunskapsbaserad medicin (EBM) och beprövad erfarenhet. Till verksamheten knyts sakkunniga inom läkemedelsområdet (till exempel LAG läkemedel) vilka ska verka för en medicinskt ändamålsenlig, effektiv, säker och hälsoekonomisk användning av läkemedel inom öppen och sluten vård, tandvård samt inom den primärkommunal sjukvården i Region Skåne.

Till huvuduppgifterna hör att ta fram:

- En skånegemensam lista med rekommenderade läkemedel.
- Fastställa regionala riktlinjer för läkemedelsbehandling.
- Utgöra det medicinska expertorganet vid upphandling av läkemedel.
- Följa förskrivningsmönster och kostnader.
- Verka för ökad läkemedelssäkerhet.
- Samt utbilda och informera.

Läkemedelsrådet samverkar med övriga regioners läkemedelskommittéer i LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer.

Läkemedelsrådet har sammanträtt tio gånger under 2023. Därutöver har Läkemedelsrådets arbetsutskott haft möte ungefär en gång i månaden och övriga arbetsgrupper med varierande intervall.

Regionala enheten för läkemedel stödjer Läkemedelsrådet och dess LAG läkemedel. Läkemedelsrådet och LAG läkemedel utgör medicinskt sakkunnigstöd till Regionala enheten för läkemedel. Regionala enheten för läkemedel ansvarar också för regionala och nationella uppdrag såsom:

- Stöd till budgetarbete.
- Prognosrapport för utveckling av läkemedelskostnader.
- Uppföljningsrapporter.
- Kvalitetsindikatorer för läkemedel.
- Sakkunskap kring läkemedelsinnehåll i uppföljningssystem.
- Läkemedelssäkerhetsarbete.

- Övergripande kontakter med läkemedelsindustrin och i viss mån även medicinteknik.
- Kontakter och samarbete med SKR samt övriga regioner och myndigheter.
- Ansvarar för den regionala sjukhusapoteksfunktionen.

Därutöver ingår ett praktiskt ansvar för:

- Skånelistan.
- Bakgrundsmaterialet.
- Mässan Läkemedel i Skåne.
- Bistå med sekreterare i Läkemedelsrådet.
- Arbete med läkemedelssäkerhetsfrågor.
- Nationella samarbeten (till exempel koordinatorskap för Horizon scanning – strategier för införande av nya läkemedel och samordnare för NT-rådets behandlingsråd).

Regionala enheten för läkemedel ansvarar också för producentobunden läkemedelsinformation och uppföljning av förskrivningsmönster via uppsökande verksamhet på vårdcentraler inom hälsovalet, hos privata vårdgivare och på sjukhuskliniker inom Region Skåne.

Region Skånes sjukhusapoteksfunktion är organiserad inom Regionala enheten för läkemedel. Region Skånes sjukhusapoteksfunktion har det övergripande ansvaret för regionens läkemedelsförsörjning. Exempel på ansvar utöver regionens läkemedelsförsörjning är att kvalitetssäkra regionens hantering av läkemedel samt att tillhandahålla kvalitetsansvarig/sakkunnig apotekare för tillståndspliktiga beredningsverksamheter (dialys och nuklearmedicin) inom regionen.

Regionala enheten för läkemedel ansvarar dessutom för regelverk, tillämpningsanvisningar samt kunskapsstyrning avseende förskrivningsbara speciallivsmedel samt vissa andra nutritionsrelaterade frågor.

Ett nära samarbete sker mellan Läkemedelsrådets ordförande och Region Skånes läkemedelschef. Läkemedelsarbetet rapporteras till hälso- och sjukvårdsdirektören.

Läkemedelsstrategi 2021 - 2024 (bilaga 1)

Läkemedelsfrågor är av strategisk betydelse för Region Skåne. Den regionala läkemedelsstrategin utgår från Region Skånes vision och mål och ska ses som en plattform för att uppnå målen. Strategin är politiskt beslutad.

Samverkan ska ske med utgångspunkt i Region Skånes värdegrund. Genom en regional läkemedelsstrategi skapas också möjligheter för Region Skåne att bli en aktiv aktör inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin.

Den skånska läkemedelsstrategins vision blir utifrån hälso- och sjukvårdens mål i Region Skåne samt utifrån kopplingen till den nationella strategin ”Rätt läkemedelsanvändning till nytta för skåningen och Skåne”.

För att nå detta krävs arbete inom flera målområden i enlighet med den nationella läkemedelsstrategin:

- Effektiv och säker läkemedelsanvändning.
- Tillgängliga läkemedel och jämlik användning.
- Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.

Verksamhetsberättelsen som följer är strukturerad utifrån hur arbetet har varit organiserat.

Patientsäkerhet och läkemedel

Äldre och läkemedel

LAG läkemedel äldres hälsa har under året uppdaterat foldern Goda läkemedelsråd för sköra äldre. En applikation, LMM, där vårdenheter själva kan ta ut statistik över sin förskrivning av olämpliga läkemedel till äldre har förvaltats. Webbsidorna Goda läkemedelsbehandling till äldre samt Läkemedelssäkerhet har uppdaterats och förvaltats. Här finns bland annat information om fortbildningar samt länkar till metodstöd och inspiration samlad. Utbildning om farmakokinetik och dynamik i den äldre kroppen har även getts på regional ST-kurs 'Multisjuka äldre och polyfarmaci' och på SK-kurs i geriatrik.

Tillsammans med Kognitiv medicin i Ängelholm, har ett projekt för att ta fram och validera en svensk ACB-skala (AntiCholinergicBurden) genomförts. Skalan (Swe-ABS) finns nu med i foldern Goda läkemedelsråd för sköra äldre.

Vissa av Läkemedelsrådets LAG läkemedel, inklusive LAG läkemedel äldres hälsa har medverkat i uppdatering av handboken FAS UT.

Barn och läkemedel

Regional enhet för läkemedel har koordinerat arbetet med ePed i Skåne, "Säker läkemedelsordination för barn". En kontinuerlig dialog har förts med ePeds centralredaktion. Det regionala arbetet har drivits av den regionala ePed-redaktionen tillsammans med arbetsgruppen BLIS, BarnLäkemedel i Skåne. Tillsammans med experter inom området har nya barnläkemedelsinstruktioner tagits fram och nationellt framtagna instruktioner gått igenom. Målsättningen är att integrerat i journalsystemet få tillgång även till en samlad och kvalitetssäkrad information om läkemedel till barn.

LAG läkemedel för barn och ungdomar har bildats och uppdraget för gruppen är i första hand att ta fram en Skåne-övergripande rekommendationslista för barn och ungdomar.

Skånes digitala vårdssystem, SDV

Medarbetare från Regionala enheten för läkemedel är utsedd att koordinera arbetet gällande läkemedel i SDV i Workstream läkemedel. Utöver den koordinerade funktionen finns även medarbetare från den Regionala enheten för läkemedel som arbetar med den skånska anpassningen av systemet i Workstream läkemedel. Under året har Workstream läkemedel genomfört ett omfattande designarbete gällande hur läkemedel ska ordinerars, tillhandahållas, hanteras och följas upp i SDV.

Ett seminarium om läkemedelssäkerhet i primärvård (behandlar studier som påvisar brister samt vetenskap kring effektiva förbättringsåtgärder) finns tillgängligt via Läkemedelsrådet/Regionala enheten för läkemedel i samarbete med Centrum för primärvårdsforskning och erbjuds vårdcentralerna som internutbildning.

Regionala enheten för läkemedel har gjort mindre revideringar av Regional rutin för ordination och läkemedelshantering i hälso- och sjukvården i Region Skåne under 2023. Uppföljning av följsamhet till den regionala rutinen sker i form av egenkontroller till verksamheterna.

Förskrivarstöd och förenklad journaldokumentation

Regionala enheten för läkemedel har fortsatt att arbeta för en säkrare förskrivning i primärvårdens datajournal PMO och har arbetat i enlighet med framtagen strategi för att kvalitetssäkra innehållet och uppdatera befintliga receptmallar efter framtagna rekommendationer i Skånelistan. Inmärkning av regionala rekommendationslistor sker årligen och löpande, och styr vad respektive journalsystem visar upp som rekommenderade läkemedel i journalsystemen Melior respektive PMO. Representant från Regionala enheten för läkemedel ingår i regional styrgrupp för journaldokumentation.

Aktuell läkemedelslista

Nationellt och regionalt arbete pågår för att få till en nationell läkemedelslista, vilken blivit uppskjutet på grund av pandemin. Tidigare framtagen informationsfilm riktad till allmänheten avseende att det inte finns någon samlad läkemedelslista samt vikten av att i samband med läkarbesök ta med sig en aktuell läkemedelslista har förvaltats. Filmer om hur och varför en läkemedelsavstämning ska göras och dokumenteras i PMO har fortsatt marknadsförts.

Regionala enheten för läkemedel har under flera år arbetat intensivt med aktuella läkemedelslistor. Framtagna fickfoldrar, även tillgängliga digitalt, med råd och anvisningar för aktuell läkemedelslista i journalsystem samt ordinationssystemet Pascal, har förvaltats, spridits och uppdaterats något.

I övrigt har regionala riktlinjer för läkemedelsavstämning förvaltats och arbetet med att ta fram övrigt metodstöd fortsatt. Vidare har aktuell läkemedelslista fortsatt varit ett ämne i Regionala enhet för läkemedels uppsökande verksamhet.

Under hösten gjordes en punktprevalensmätning aktuella läkemedelslistor där 400 slumpvist utvalda patienter som nyligen varit på läkarbesök alternativt var inlagda på sjukhus, ringts upp och en läkemedelsavstämning gjorts. Färre diskrepanser än vid tidigare mätningar, men fortfarande många fel i läkemedelslistorna.

Läkemedelsgenomgångar

Regionala enheten för läkemedel ansvarar för att ta fram regionala riktlinjer och verktyg, stå för kompetensutveckling inom området samt fungera som koordinator för att säkerställa att läkemedelsgenomgångarna genomförs jämlikt inom Region Skåne.

Regionala enheten för läkemedel har under året, tillsammans med övriga representanter i en programgrupp, anordnat tre nätverksträffar för kliniska farmaceuter i Skåne, Halland, Kronoberg och Blekinge. Programgruppen består, förutom av representant från Regionala enheten för läkemedel, av en klinikapotekare från respektive förvaltning i Region Skåne. Certifierade läkare som gör tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar i Skåne, har under året träffats vid ett heldagstillfälle tillsammans med klinikapotekarna. Träffarna syftar till att underlätta apotekarnas respektive läkarnas arbete med tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar, ge ökad kompetens och erfarenhetsutbyte samt att säkerställa ett likartat arbetssätt med jämn kvalitet sker i hela regionen. Under året har två certifieringar godkänts.

Regionala enheten för läkemedel har i samarbete med Primärvården Skåne fortsatt arbetet för att undersöka behovet av tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar för patienter i eget boende och vilka läkemedelsrelaterade problem som föreligger hos dessa patienter. Ett doktorandprojekt är registrerat kring detta och handleds av Läkemedelsrådet och Regionala enheten för läkemedel. Ett annat doktorandprojekt som handleds från Läkemedelsrådet och Regionala enheten för läkemedel tittar på informationsöverföringen från slutenvården, genom remisser med identifierade LRP (LäkemedelsRelaterade Problem) som skickas till primärvården.

Information kring ett tidigare framtaget metodstöd i fickformat för att underlätta arbetet med basala läkemedelsgenomgångar har spridits på olika sätt. Alla nya AT-läkare i primärvård i regionen har fått utbildning om metodstödet. Vidare har utbildningar om genomförandet av basala läkemedelsgenomgångar genomförts i samband med regional ST-kurs Multisjuka äldre och polyfarmaci samt olika SK-kurser. Fickfoldern har förvaltats och marknadsförts via vår uppsökande verksamhet på vårdcentraler och kliniker. Regionala enheten för läkemedel har arbetat för att information om genomförandet av basala läkemedelsgenomgångar också ska ges mer utförligt på läkarnas grundutbildning och ges nu varje termin på Termin 11 i form av utökad föreläsning och kliniskt praktiskt delmål.

Utskrivningsinformation, inkluderande läkemedelsberättelse

Praktiska tips om utskrivningsinformation finns i foldern Koll på läkemedelslistan Melior. Behov av att sprida informationen bedöms finnas kvar och foldern har under året reviderats och fortsatt spridas till kliniker via uppsökande verksamhet och övriga kanaler.

Antibiotika

Antibiotikaresistens utgör enligt WHO ett av världens tio största hot mot folkhälsan och enligt de stora beräkningar som gjorts nyligen är död i antibiotikaresistenta infektioner globalt den vanligaste dödsorsaken redan år 2050. Kostnaderna för att hantera spridning av resistenta bakterier inom hälso- och sjukvård och omsorg ökar ständigt, bland annat genom förlängda vårdtider och extensiva smittspårningar.

Under 2023 ökade antalet uthämtade antibiotikarecept i alla regioner, efter kraftiga minskningar under pandemin. Totalt sett är nivåerna dock fortfarande något lägre än före pandemin. I Skåne ligger antalet uthämtade antibiotikarecept per 1000 invånare på 303 senaste 12 månaders perioden vilket är en ökning på 8 % jämfört med samma period 2022. Skåne ligger fortsatt högst i landet.

Förskrivningen av antibiotika som ofta används vid luftvägsinfektioner hade den största ökningen (+14 %) medan mindre förändringar sågs för hud- och mjukdelsantibiotika och urinvägsantibiotika under samma tidsperiod.

Målet för de skånska vårdcentralerna gällande antal antibiotikarecept (från alla förskrivare) per 1000 listade patienter var under 2023 satt till ≤ 280 antibiotikarecept per 1000 listade och år. Av de skånska vårdcentralerna var det 49 som klarade målet, detta motsvarar 30 % av alla vårdcentraler.

Avseende målet för antibiotikaval vid behandling av barn 0–6 år med luftvägsinfektion, uppnås målet (≥ 75 %) för Skåne (77 %) som helhet. Detta mål klarade 160 vårdcentraler vilket motsvarar 94 %.

Även förskrivning av urinvägsantibiotika till vuxna kvinnor (18 – 79 år) följs upp. Andelen bredspektrumsantibiotika ska vara låg och utgöra högst 10 % av uthämtade recept på antibiotika som ofta används vid urinvägsinfektion. Detta mål klarade 151 vårdcentraler, vilket motsvarar 89 % av vårdcentralerna.

Samverkan mot antibiotikaresistens Skåne (Strama) fortsätter att arbeta för en ökad följsamhet till behandlingsrekommendationerna, enligt handlingsplan av Strama, för att minska risken med överförskrivning av antibiotika såsom resistensutveckling. Handlingsplanen syftar till en ökad följsamhet till behandlingsrekommendationerna samt att skapa förutsättningar för ansvarsfull användning av antibiotika. En viktig del

i arbetet har varit informationssatsningar och utbildningar till såväl vården som allmänheten. En annan del är arbete med att ta fram och synliggöra olika stöd till förskrivarna för att få en klok användning av antibiotika. Här behöver ytterligare fokus läggas på analys av diagnoskopplade data på verksamhets- och regional nivå. Strama Skåne arbetar kontinuerligt med återkoppling på lokalt förskrivningsmönster och lokala resistensdata till förskrivarna.

Under 2023 har Strama Skåne öppenvård haft en ökad uppsökande verksamhet i utbildnings- och informationssyfte mot hälsovalsenheterna i olika delar i Skåne (142 besök). Besök har gjorts där enheternas egen antibiotikaförbrukning visats för analys och kommentarer kring följsamhet till rådande behandlingsrekommendationer.

Dosdispenserade läkemedel

År 2023 hade Regionala enheten för läkemedel regelbundna återkommande avstämningar med leverantör av dosdispenserade läkemedel i öppenvård Apotekstjänst. Ändamålet har varit att utveckla tjänsten och upprätthålla en god patientsäkerhet. Detta är väsentligt då denna tjänst särskilt riktar sig till sköra patienter och är viktig med krav på hög och jämn kvalitet. Regionala enheten för läkemedel medverkade även under 2023 i det nationella nätverket för strategiska dosfrågor, Nationell grupp för dossamverkan, som koordineras av Inera. Fokus för detta arbete har varit, att i samverkan med övriga regioner, lyfta frågor kring säkerhet, kontinuitet och utveckling av tjänsten.

Ansvarsfull professionell förskrivning

Rekommendationer

Liksom tidigare år har Läkemedelsrådet i samarbete med LAG läkemedel utgett en rekommendationslista för läkemedel, Skånelistan 2023, samt Bakgrundsmaterial till rekommendationerna. Bakgrundsmaterialet innehåller terapimotiveringar, utdrag ur samt hänvisningar till vårdprogram och regionala riktlinjer samt andra litteraturhänvisningar. Sedan 2023 är bakgrundsmaterialet digitalt.

Utöver Skånelistan har även andra rekommendationslistor getts ut, reviderats eller kompletterats.

Samstämmiga och väl förankrade läkemedelsrekommendationer är en förutsättning för medicinskt ändamålsenlig, effektiv, säker och kostnadseffektiv användning av läkemedel. Sedan år 2017 har därför Läkemedelsrådet tillsammans med AKO (Allmänläkarkonsulter Skåne) fortsatt samarbeta i syfte att förenkla, förtydliga och förbättra arbetet med olika läkemedelsrelaterade frågor.

Läkemedelsrådets LAG läkemedel fungerar som remissinstans då nya AKO-riktlinjer ska tas fram eller revideras. En del av arbetet på Regionala enheten för läkemedel består av uppsökande verksamhet mot vårdcentraler och kliniker, då informationsapotekare ur ett producentneutralt perspektiv för dialog med förskrivare kring bland annat rationell läkemedelsanvändning. Kontinuerliga avstämningar görs med AKO för att finna synergieffekter. Utöver den ordinarie uppsökande verksamheten från Regionala enheten för läkemedel sker även andra utbildningsaktiviteter.

Utbildningar

Besök på vårdcentraler och kliniker

Apotekare från den Regionala enheten för läkemedel nådde omkring 5000 förskrivare och sjuksköterskor med /läkemedelsinformation/uppföljning 2023, både fysiskt och digitalt. Totalt genomfördes över 450 olika möten.

För att försöka nå förskrivare som arbetar enligt Lagen om Läkarvårdsersättning (LOL) finns ett samarbete med Enheten för uppdragsstyrning och deltagande sker på deras informationsträffar.

Riktade utbildningsinsatser

Sedan år 2000 genomförs ett årligt utbildningsarrangemang ”Läkemedel i Skåne”. Årets utbildningsdagar genomfördes under två dagar med ca 2000 deltagare. I arbetet med att säkerställa en god läkemedelsbehandling till äldre har knappt ett tjugotal fortbildningsaktiviteter genomförts dock majoriteten med digitalt genomförande:

- Fyra utbildningar riktade till ST-läkare (SK-kurser och lokal ST-utbildning),
- sex utbildningar för AT-läkare,
- tre utbildningar för läkarstudenter och
- en utbildning för diabetesteam i primärvården.

Bland övriga målgrupper där utbildningar arrangerats av Regionala enheten för läkemedel återfinns barnmorskor, ungdomsmottagningar, läkarkandidater, sjuksköterskestudenter, lokala läkemedelsnätverk, fysioterapeuter och lokala diabetesnätverk.

Nya läkemedelsterapier

Nationellt ordnat införande av nya läkemedel (Samverkansmodellen)

Region Skåne deltar i den så kallade samverkansmodellen, för ökad jämlikhet och kostnadseffektivitet när det gäller introduktion av nya läkemedel, vilken inkluderar bland annat horisontspaning, prispförhandlingar, uppföljning av läkemedelsanvändningen och NT-rekommendationer. Alla Sveriges regioner samarbetar enligt denna modell sedan 1 januari 2015.

Under 2023 har 19 tidiga bedömningsrapporter levererats av arbetsgruppen för horisontspaning. Dessutom har två "kortrapporter" tagits fram till NT-rådet på prov som en del av pågående utvecklingsarbete.

Under året har arbetet med implementering i Region Skåne av NT-rekommendationer fortsatt. Detta görs för att säkerställa att Region Skånes förskrivare arbetar utifrån den nationella modellen och följer de rekommendationer som avgetts. NT-rekommendationerna har vid behov kompletterats med regionala riktlinjer för att uppnå ett mer strukturerat och lokalt anpassat sätt att arbeta.

Det har bildats tre nationella behandlingsråd för specifika sällsynta tillstånd under 2023, vars uppdrag är att säkerställa att NT-rådets kriterier för när behandling kan erbjudas uppfylls och att patienter i hela landet bedöms på ett jämlikt sätt. Totalt finns det sju nationella behandlingsråd.

Samarbete med TLV och övriga regioner inom ramen för fullmaktsguppen och trepartsöverläggningar

TLV har ett uppdrag att utveckla den värdebaserade prissättningen. Regionerna arbetar tillsammans med TLV i så kallade trepartsöverläggningar med läkemedelsindustrin för att få till stånd sidoöverenskommelser kring vissa läkemedel. I den så kallade fullmaktsguppen där representanter för alla Sveriges regioner, SKR och TLV ingår har Region Skåne en ordinarie representant och en ersättare. Gruppen har sammanträtt ca en gång per månad under året och förhandlingar har lett till att riskdelningsavtal med läkemedelsindustrin har tecknats för flera olika läkemedel och läkemedelsgrupper.

Överenskommelserna innebär oftast sekretessbelagda rabatter som återbetalas i efterhand. Nationellt framförhandlade och sekretessbelagda rabattöverenskommelser mellan regioner och läkemedelsindustri finns även för rekvisitionsläkemedel, dessa avtal rubriceras som tvåpartsöverenskommelser.

Vid utgången av år 2023 fanns drygt 90 aktuella gemensamt framtagna avtal (drygt 55 för receptläkemedel, drygt 35 för rekvisitionsläkemedel).

Resursfördelning och uppföljning

Verktyg för uppföljning

För att åstadkomma lättillgänglig, relevant och överskådlig läkemedelsuppföljning är de QlickView-applikationer som under ett antal år arbetats fram i samarbete med Enheten för beslutsstöd ett viktigt verktyg. Under 2023 har utveckling av en ny applikation som ersätter LIS läkemedel slutförts och implementerats.

Goda råd är inte dyra

Skånelistan innehåller kapitlet ”Goda råd är inte dyra”. Detta kapitel belyser områden där man med stöd av Skånelistan och andra rekommendationer från Läkemedelsrådet kan se över sin verksamhets läkemedelsförskrivning för att undvika onödiga läkemedelskostnader. Uppföljning av följsamhet till Goda Råd är inte dyra görs regelbundet och återkopplas i den uppsökande verksamheten på vårdcentraler och kliniker samt på möten för Läkemedelsansvariga läkare och Läkemedelsrådet. På Läkemedel i Skåne hölls också ett föredrag kring Goda råd.

Uppföljningsbesök

Det uppsökande arbetet med återkoppling av förskrivningsmönster har fortsatt till stor del integrerats i verksamheten med läkemedelsinformation på såväl vårdcentraler som läkemedelsintensiva sjukhuskliniker. På detta sätt ges relevant statistikuppföljning på vårdcentraler inom Hälsovalet när det gäller terapiområden som är intressanta för primärvården. Målgruppen är verksamhetschef och samtliga förskrivare på vårdcentralen.

För läkemedelsintensiva sjukhuskliniker erbjuds ett årligt tillfälle till fördjupad läkemedelsuppföljning anpassat för den enskilda verksamheten där fokus läggs på relevanta jämförelser samt på följsamhet till avtalade läkemedel. Målgruppen är verksamhetschefer, sektionschefer, ekonomer och när verksamheten så önskar fler eller alla förskrivare.

Under 2023 utfördes 49 besök med enbart uppföljning och 390 besök med uppföljning integrerad i annan läkemedelsinformation. I samarbete med Enheten för uppdragsstyrning har läkemedelsuppföljning också varit en del i avtalsuppföljning och verksamhetsdialoger för vårdval och LOU-avtal.

Prognosrapport för läkemedelskostnader, kostnadsansvar för läkemedel

Prognos för läkemedelskostnader utgår från historiska data som justeras med information från bland annat horisontspanings-samarbetet och förankras med berörda LAG läkemedel och experter. Prognosarbete och uppföljning av utfall görs i samarbete med andra regioner. Prognosrapporten har presenterats och diskuterats i flera sammanhang och riktade seminarier har arrangerats för läkemedelsansvariga läkare på sjukhusen, chefapotekare samt sjukhusekonomer. En sammanfattning finns tillgänglig på Vårdgivare Skåne.

Prognosrapportens övergripande resultat är en av utgångspunkterna för Region Skånes budgetering för läkemedel. Resultaten används också detaljerat vid ekonomistyrnings fördelning av resurser till styrelser och nämnder samt vid beräkning av läkemedelsersättning i Hälsoval vårdcentraler. Regionala enheten för läkemedel har medverkat i det nationella prognosarbete som drivs av Socialstyrelsen. Resultatet ger en grund för statens överläggningar med SKR kring statsbidrag för läkemedelsförmånen.

Avtal

Läkemedelsrådets LAG läkemedel och apotekare på Regionala enheten för läkemedel är löpande involverade i upphandling av läkemedel med sin huvudsakliga användning inom den slutna vården och dess mottagningar, liksom för vacciner och vissa läkemedelsnära hjälpmedel. LAG läkemedel och apotekarna har medverkat i utformandet av upphandlingsunderlag samt i utvärderingen och uppföljning av anbud. Regionala enheten för läkemedel ansvarar för samordningen av arbetet. Arbete med implementering av avtalen är viktigt, liksom uppföljning av avtal över tid. Nationellt framförhandlade avtal på framför allt nya läkemedel har fortsatt tagits fram inom ramen för samverkansmodellen och Region Skåne har skrivit på dessa. Avtalen innefattar nettopriser samt raka rabatter (sekretessbelagda). Regionala enheten för läkemedel har stor del i arbetet med implementering av avtalen samt fördelning av återbetalningar ut i verksamheten.

En gemensam utbyteslista för hela slutenvården har upprättats. Utgångspunkten för listan är bästa möjliga val bland utbytbara produkter utifrån rekommenderade, avtalade och dosdispenserade läkemedel för att uppnå ökad patientsäkerhet och bättre ekonomi.

Apotekare på Regionala enheten för läkemedel har bidragit som sakkunniga i upphandlingar av vårdavtal samt i arbetet med i den årliga uppdateringen av förfrågningsunderlagen för de skånska vårdvalen.

Samverkan och kommunikation

Information om Läkemedelsrådet finns samlad på Vårdgivare Skåne. Den Regionala enheten för läkemedel har en representant i det medicinska redaktionsrådet.

Möten med läkemedelsansvariga läkare har hållits fyra gånger under 2023 där även chefapotekare med ansvar för läkemedelsförsörjningen inom sina respektive förvaltningar deltar.

Regionala enheten för läkemedel och Läkemedelsrådet har besvarat eller fungerat som sakkunniga avseende remisser och motioner samt aktivt deltagit i uppdragsprocesserna under året.

Patientsäkerhetsrådet startade 2021 i vilken Regionala enheten för läkemedel har en representant.

Läkemedelsrådet har träffat regionala representanter från läkemedelsindustrin vid fyra tillfällen. Representanter från Läkemedelsrådet och LAG läkemedel har även

träffat läkemedelsindustrin under den så kallade industridagen, en heldag med speed dating-format som arrangeras årligen.

Nationell samverkan SKR

I SKRs kontaktpersons nätverk i läkemedelsfrågor ingår förutom läkemedelschefen även ordföranden i Läkemedelsrådet och ytterligare en representant för Skåne.

Samverkansmodellen

Inom ramen för den nationella Samverkansmodellen, för ökad jämlikhet och kostnadseffektivitet när det gäller introduktion av nya läkemedel har Region Skåne bidragit med medarbetare i arbetsgrupp för Livscykel, koordinator för arbetsgrupp horisontspaning samt samordnare för NT-rådets nationella behandlingsråd. Region Skånes läkemedelschef är Södra regionens representant i NT-rådet (Nya Terapier).

TLV

Läkemedelschefen i Region Skåne är ledamot i TLVs nämnd för läkemedelsförmåner.

Ordförande i Läkemedelsrådet har varit Region Skånes representant i den så kallade fullmaktsgruppen för trepartsförhandlingar mellan landstingen, TLV och läkemedelsindustrin.

LOK – Nätverk för Sveriges Läkemedelskommittéer

Läkemedelskommittéerna i samtliga landsting har ett nätverk där Region Skåne har rätt att bemanna tre platser.

Internationell samverkan

Under 2023 har det fortsatt pågått arbete inom Europa för att försöka få till stånd en gemensam Horizon scanning-databas (IHSI-initiativet) och medlem i arbetsgruppen för horisontspaning har deltagit i arbetet.

Läkemedel och miljö

Regionala enheten för läkemedel och Läkemedelsrådet har liksom tidigare arbetat för en rationell läkemedelsförskrivning och även en fortsatt satsning på läkemedelsgenomgångar. Genom att minska användningen av läkemedel som inte är till nytta för patienten påverkas miljöbelastningen positivt.

Särskild uppmärksamhet har, liksom tidigare, riktats mot läkemedel med stor miljöpåverkan, till exempel vissa antibiotika och hormonläkemedel. Förskrivare har uppmanats att alltid överväga om läkemedel är nödvändigt, att om möjligt skriva ut start- och refillförpackningar, att inte skriva ut större mängd än vad som beräknas gå åt och att instruera patienterna att återlämna all överbliven medicin, även läkemedelsformer med substans kvar efter användning till exempel plåster, till apoteket.

Att förskrivare utgår från Skånelistans rekommendationer vid förskrivning kan också leda till rätt behandling från början och därmed mindre kassation och ekologiskt avtryck.

Under hösten av 2023 har läkemedelsavsnitten i ”Avfallshandbok för sjukhusområde Region Skåne” har reviderats och korrigerats i syfte att försöka tydliggöra hur läkemedel ska kasseras.

Läkemedelsförsörjning

Regionala sjukhusapoteksfunktionen följer upp säkerställer avtalsefterlevnad med apotekstjänsteleverantören ApoEx och att försörjningsflöden och processer kontinuerligt förbättras för att ge en hög patientsäkerhet. Region Skåne köpte läkemedel för 6,3 miljarder 2023 varav läkemedel för 1,8 miljarder distribuerades i sjukvårdens läkemedelsförsörjning.

Läkemedelsförsörjningens årliga volymer omfattar:

- 2 000 000 hela förpackningar
- 26 000 vätskevagnsbyten
- 60 000 cytostatikaberedningar
- 10 000 extemporeberedningar
- ca 190 000 förfyllda sprutor
- 1 000 beställande enheter i regional regi
- 1 000 externa beställande enheter
- 200 verksamheter med läkemedelsservice
- 200 kliniska prövningar
- 5 000 behöriga beställare
- 200 patienter med dialys i hemmet
- mer än 500 000 maskinellt packade patientdygnsdoser

Region Skåne har under 2023 fortsatt att utveckla den verksamhet som hanterar så kallade Avancerade Terapeutiska Medicinska Produkter (ATMP), förenklat kallat ”cell- och genterapier”. ATMP är en ny klass av läkemedel som har stor potential att påverka sjukdomsförloppet vid ett flertal kroniska sjukdomar såsom Parkinsons sjukdom, blödarsjuka och cancer. Det finns också en förhoppning om att dessa läkemedel kommer att kunna bota eller vända på sjukdomsförlopp som det idag inte finns någon behandling för eller där det enbart finns behandling för att minska symptomen.

Användningen av dessa läkemedel kräver helt nya arbetssätt och strukturer avseende farmaceutisk kompetens och hantering. Region Skåne har ett önskemål att ligga i framkant avseende dessa behandlingar och uppbyggnad pågår av ett ATMP-centrum, för att kunna möta de behov som förväntas uppstå. I nuläget finns ett fåtal godkända ATMP-läkemedel och de är avsedda för ett ytterst begränsat antal patienter, men omfattningen bedöms i närtid öka kraftigt och det kommer även att finnas olika typer av cell- och genterapier.

Hantering av restnoterade läkemedel

Som en konsekvens av ökade globala problem med restnoterade läkemedel, hanterar sjukhusapoteksfunktionens sortimentsgrupp dagligen frågor om restnoterade läkemedel. Detta sker i nära samarbete med läkemedelsleverantören ApoEx, Koncerninköp och Läkemedelsrådets LAG läkemedel med syfte att försöka säkra tillgången på läkemedel till Region Skånes vård och patienter samt ge information om särskilt allvarliga restsituationer och tillgängliga alternativ för rekvisition och receptförskrivning.

Under 2023 har sortimentsgruppen deltagit i ”Nationellt sortimentsforum” där sortimentsansvariga från regionerna delar med sig av sina erfarenheter kring specifika kritiska restnoterade läkemedel. Sortimentsgruppen har även kontinuerligt deltagit i samverkansmöte med Läkemedelsverket i syfte att öka regionens förståelse kring allvarliga rester och informera Läkemedelsverket om pågående svåra leveransproblem.

Säkerhetslager

Region Skåne har haft ett säkerhetslager av verksamhetskritiska läkemedel sedan 2020 då ett större omsättningslager byggdes upp under Covid-19 pandemin med läkemedel för intensivvård-och infektionsvård, med tyngdpunkt för vård av covid-patienter.

Under 2023 har det nationella arbetet med civilt försvar intensifierats nationellt. Arbete sker på många olika nivåer där en god beredskapsutveckling ska bygga på ett nära samarbete mellan staten, SKR samt regionerna.

I december 2023 offentliggjordes en tilläggsöverenskommelse gällande försörjningsberedskap för läkemedel. Målsättningen är att regionerna vid utgången av 2025 i så stor utsträckning som möjligt säkerställt tillgång till läkemedel för vård som inte kan anstå. Som vägledning finns en substanslista som Socialstyrelsen presenterat.

Regionala enheten för läkemedel har arbetat med att utveckla det regionala säkerhetslagret i enlighet med regeringsöverenskommelserna om försörjningsberedskap. Under året bildades ett LAG läkemedel Regional beredskap med uppdrag att hantera frågor relaterat till läkemedelsberedskap och det regionala säkerhetslagret.

Kvalitet inom tillverkningsverksamhet

Region Skånes sjukhusapoteksfunktion har i uppdrag att förvalta (i bemärkelsen tillse) att tillverkningsrelaterad verksamhet följer farmaceutisk tillämpbar lagstiftning. Vad avser dialys och radiofarmaci så följs detta upp via inspektioner av Läkemedelsverket.

Egeninspektioner av on-linetillverkningen av hemofiltrationsvätskor har genomförts på dialysmottagningar i Helsingborg, Lund, Malmö, Ystad och Ängelholm.

Läkemedelsverket inspekterade Dialysmottagningarna, Skånes universitetssjukhus Lund i mars. Totalt 13 avvikelser noterades, ingen var kritisk eller större. De flesta avvikelserna var kopplade till Personal och organisation, Kvalitetskontroll samt Dokumentation.

Samtliga dialysmottagningar i Skåne har under 2023 bytt ut sina dialysmaskiner och Dialysmottagningen i Ängelholm har även bytt ut sin vattenreningsanläggning.

Egeninspektion av radiofarmakaberedning har genomförts på Nuklearmedicin i Helsingborg, Kristianstad och Malmö. De avvikelser som noterades gäller bland annat att redovisande dokument såsom städlistor inte fylls i regelbundet samt att personalen inte tar del av uppdaterade instruktioner inom rimlig tid.

Ett nytt datorsystem (IBC NM) har implementerats i slutet av året på beredningsverksamheten på Nuklearmedicin i Malmö. Syftet är att öka effektiviteten genom automatisering av datahantering och spårbarhet, vilket minskar risken för fel.

Rapporterade avvikelser inom läkemedelsförsörjningen

En avvikelse är en händelse som lett till risk för eller inträffad vårdskada, personskada, säkerhetsbrist eller ett icke-uppfyllt krav. En avvikelse kan röra en enskild vårdenhet/patient eller något som påverkar läkemedelshanteringen i övrigt (till exempel felaktig förvaring som påverkar hållbarheten). Avvikelser kan inträffa i läkemedelshanteringen hos apoteksleverantören men kan även vara en brist i exempelvis arbetsprocesser eller systemstöd som påverkar säker hantering av läkemedel.

Till den regionala sjukhusapoteksfunktionen rapporteras avvikelser inom läkemedelsförsörjningen; dels via rapporter från ApoEx, dels via avvikelssystemet AVIC. Under 2023 har 436 avvikelser rapporterats, vilket motsvarar ungefär samma antal rapporterade som under 2022. Under 2023 har sex allvarliga avvikelser inom läkemedelsförsörjningen anmälts till Läkemedelsverket av Region Skåne.

Kvalitetssäkring av läkemedelsdistributionen

Efter inspektioner av den regionala sjukhusapoteksfunktionen år 2022 skapades en aktivitetsplan av utvecklingsgruppen för logistiklösningar hos Regionservice för att kvalitetssäkra hantering av läkemedel. Under 2023 har en regional rutin upprättats och handledarprogram tagits fram för berörda vaktmästare och chaufförer. Samtliga chefer, teamledare och transportledare har genomgått kurs i Good Distribution Practice.

Strategi för sjukvårdens läkemedelsförsörjning

Under 2021 fattades väsentliga beslut för den framtida läkemedelsförsörjningen inom Region Skåne baserat på läkemedelsförsörjningsstrategin som arbetades fram under 2018. Besluten innebär betydande förändringar i riktning mot en ökad tillgänglighet av läkemedel, ökad robusthet och ännu bättre säkerställande av kvalitet inom läkemedelsförsörjningen och läkemedelshanteringen. Detta ska uppnås via ökad sortimentsstyrning och strategisk lagerhållning, förbättrad infrastruktur med ökad decentralisering samt införande av en ny lagernivå via vårdnära gemensamma läkemedelsförråd på sjukhusområdena samt införande av läkemedelsautomater i läkemedelsförråd för säker förvaring och säkra uttag av läkemedel.

Som en följd av besluten har upphandlingsarbeten genomfört dels för läkemedelsförsörjningen dels för läkemedelsautomater. Båda upphandlingsområdena är komplexa och har krävt ett brett deltagande från många delar av regionens organisation. Tilldelningsbeslutet av upphandlingen av ny läkemedelsförsörjning har överprövats vilket innebär att nytt avtal inte har kunnat tecknas. Nuvarande avtal sträcker sig till 2025-09-01. De tre läkemedelsförsörjningstjänster som upphandlas är beredningstjänster inklusive kliniska provningar, expedierande sjukhusapotek med lager av hela förpackningar samt patientindividuellt packade doser. Till egen regi förs läkemedelsförsörjningstjänsterna läkemedelsservice och vätskevagnsservice samt en utökad sortimentsstyrning. Den senare för styrning och tillgänglighet av läkemedel inom samtliga läkemedelsförsörjningstjänster med en ökad bemanning jämfört med idag.

Avtal är tecknat med leverantör av läkemedelsautomater och ett projekt inleddes för att införa pilotläkemedelsautomater med tillhörande IT-integrationer. Senare kommer integration även att ske mot Millennium varefter funktionaliteten av läkemedelsautomaterna blir ytterligare bättre. Pilotprojektet avslutas under 2024 varefter breddinförande planeras.

För att skapa en mer robust infrastruktur har en behovsanalys gällande lokaler för läkemedelsförsörjning arbetats fram samt därefter identifikation av tillgängliga möjliga lokaler. Det finns fortfarande lokaler för läkemedelsförsörjningen som inte

kommer att finnas på plats förrän de nya sjukhusområdena i Helsingborg och Lund är klara. För befintliga sjukhusområden har en förstudie av bland annat lokaler avsedda som gemensamma läkemedelsförråd, för att säkerställa befintliga läkemedelsförsörjningslokalers ändamålsenlighet såsom lokaler för cytostatikaberedning vilka berör sjukhusområdena Helsingborg och Lund. Arbeta med programhandling i Kristianstad för läkemedelsförsörjning med ny cytostatikaberedning, ny lokal för patientindividuellt packade doser och utökat vätskelager har påbörjats.

Malmö 2024-05-10

Region Skånes läkemedelsstrategi 2021-2024

Rätt medicin för Skåne!

Innehållsförteckning

1 Varför en regional läkemedelsstrategi?	3
2 Vad har tidigare regionala läkemedelsstrategier bidragit till?	4
3 Vilka är de stora utmaningarna på läkemedelsområdet?	6
5 Generella framgångsfaktorer för det skånska läkemedelsarbetet.....	9
6 Mål och strategi	9
1 Effektiv och säker läkemedelsanvändning	9
2 Tillgängliga läkemedel och jämlik användning.....	10
3 Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.....	11
7 Hur ska den regionala läkemedelsstrategin 2021-2024 omsättas och följas upp?.....	12

1 Varför en regional läkemedelsstrategi?

Läkemedel ger stora möjligheter men också många utmaningar på både kort och lång sikt. Region Skåne ska ha en effektiv, säker och jämlik läkemedelsanvändning samtidigt som kostnaden ska stå i rimlig proportion till nyttan. Läkemedelsanvändningen måste även vara miljömässigt hållbar. Tillgång till rätt läkemedel i rätt tid måste tryggas, såväl för normalläge som för att upprätthålla en katastrofmedicinsk beredskap vid extraordinära händelser.

Arbetet inom läkemedelsområdet behöver ske utifrån ett helhetsperspektiv för att kunna hantera de utmaningar vi står inför såsom åldrande befolkning, allt fler nischade läkemedel till små patientgrupper och kommande omställning till nära vård.

Både möjligheterna och utmaningarna kräver nationell och regional samverkan och ett strategiskt synsätt för att läkemedlen ska kunna komma medborgarna till nytta på bästa möjliga sätt. Arbetet med en rationell läkemedelsanvändning spänner över läkemedlets hela livscykel, från forskning och utveckling till uppföljning i klinisk vardag. En läkemedelsstrategi ska ses i ett större sammanhang och har också många kontaktytor mot andra viktiga strategier och satsningar i Sverige och i Region Skåne.

Den regionala läkemedelsstrategin utgår från Region Skånes vision och mål och ska ses som en plattform för att uppnå målen. Samverkan ska ske med utgångspunkt i Region Skånes värdegrund. Genom en regional läkemedelsstrategi skapas också möjligheter för Region Skåne att bli en aktiv aktör inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin¹.

Den regionala läkemedelsstrategin omfattar åren 2021-2024.

---

¹ [Läkemedelsverket/NLS](#)

2 Vad har tidigare regionala läkemedelsstrategier bidragit till?

Tidigare regionala läkemedelsstrategier har haft den nationella som utgångspunkt och använts som stöd vid planering av regionalt läkemedelsarbete. Läkemedelsarbetet i Region Skåne har förstärkts och användningen av läkemedel har utvecklats positivt inom många områden. Utvecklingen inom olika fokusområden beskrivs kortfattat nedan, för utförligare beskrivningar se verksamhetsberättelser för det regionala läkemedelsarbetet².

Patientsäkerhet och läkemedel

Brist på överblick av patientens läkemedel är en patientsäkerhetsrisk som kan orsaka vårdskada och leda till försämrad livskvalitet, onödiga sjukhusinläggningar och samhällsekonomiska kostnader. Ökad kvalitet på vårdens läkemedelslistor är väsentligt. I Region Skånes arbete för säker läkemedelsanvändning ingår bl. a. läkemedelsavstämning, läkemedelsgenomgång och utskrivningsinformation samt annat metodstöd. Förskrivningen av potentiellt olämpliga läkemedel till äldre har halverats på sju år.

Ökad antibiotikaresistens är starkt sammankopplad med hög förskrivning av antibiotika. Arbetet fokuserar på att få en ansvarsfull och klok användning av antibiotika genom bland annat ökad följsamhet till behandlingsrekommendationer. Förskrivningen av antibiotika har minskat och följsamhet till behandlingsrekommendationer avseende val av substans är hög.

Ansvarsfull professionell förskrivning

Tydliga och väl förankrade läkemedelsrekommendationer är en förutsättning för rationell läkemedelsanvändning. Såväl offentliga som privata verksamheter får regelbundna besök av informationsapotekare/läkare, där aktuella läkemedelsrekommendationer diskuteras integrerat med återkoppling kring verksamhetens terapival. Stödet till läkemedelsintensiva sjukhusverksamheter har utvecklats. Inom regionen ses en hög följsamhet till och medvetenhet om rationella val inom läkemedelsområdet.

Nya läkemedelsterapier

Nationellt samarbete har utvecklats med målet att få en sammanhållen, jämlik och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning. Arbetet med regional implementering av läkemedelsrekommendationer och tillhörande avtal inom ramen för den nationella samverkansmodellen fortsätter. Arbetet med att införa nya avancerade terapier (ATMP) har inletts.

Resursfördelning och uppföljning

En omfattande prognos för läkemedelskostnaderna görs årligen. Arbetet bedrivs i samarbete med skånska expertgrupperingar och andra regioner. Resultatet används i Region Skånes övergripande arbete med behovsanalys och budget, och ingår också i det detaljerade fördelningsunderlaget som tas fram för styrelser/nämnder.

---

² [Vårdgivare Skåne/Läkemedelsrådet](#)

Nuvarande regional läkemedelsstrategi samt verksamhetsberättelser finns under fliken Styrdokument och protokoll

Avtal

Region Skåne har en omfattande verksamhet kring läkemedelsupphandling som samordnas med Läkemedelsrådets riktlinjer. Detta har i stor utsträckning resulterat i snabb implementering och hög följsamhet till tecknade avtal, vilket är avgörande för en effektiv läkemedelsanvändning med god kostnadskontroll. Nationellt framförhandlade och oftast sekretessbelagda avtal blir allt vanligare och detta genererar ett komplext arbete i Region Skåne.

Läkemedel och miljö

En grundpelare i arbetet med läkemedel och miljö är att skapa en så rationell läkemedelsanvändning som möjligt för att undvika onödig miljöbelastning. De senaste åren har Region Skåne utvecklat samarbetet med andra aktörer, t ex länsstyrelsen, kommunerna, akademien och näringslivet, vilket ger förutsättningar för en bredare ansats för att minimera läkemedels påverkan på miljön. En politiskt beslutad regional handlingsplan för läkemedel och miljö har tagits fram och slutrapporterats.³

Framtidens läkemedelsförsörjning

Läkemedelsförsörjning omfattar många komponenter i kedjan från ordination till administrering av läkemedel. I begreppet ingår också beställning, produktion, leverans och lagerhållning. Region Skåne har stegvis utvecklat läkemedelsförsörjningen och strategiskt planerat inför framtida krav och behov.

---

³ [Regional handlingsplan för Läkemedel och miljö 2015 - 2018](#)

3 Vilka är de stora utmaningarna på läkemedelsområdet?

Ökade globala problem gällande **bristsituationer** av läkemedel skapar merarbete och patientsäkerhetsproblem. Detta har blivit ytterligare märkbart under **covid-pandemin**. Skånes beredskap för att hantera bristsituationer och eventuella förbättringsåtgärder måste genomlysas och åtgärdas.

Jämfört med andra länder har Sverige både en låg antibiotikaförbrukning och än så länge ett gynnsamt resistensläge. **Antibiotikaresistens** försvårar inte bara behandlingen av infektionssjukdomar. Det påverkar också övrig sjukvård som kan bli så riskfylld att den inte kan utföras. En annan alltmer globalt uppmärksam risk är **opioidberoende**.

Tillgång till effektiva och säkra läkemedel är en väsentlig förutsättning för framtidens hälso- och sjukvård. Det finns förväntningar på hälso- och sjukvården att **introducera, finansiera och utvärdera nya behandlingar** på ett effektivt, jämlikt och säkert sätt. Ett stort antal nya läkemedel är under utveckling. Introduktion förväntas ske snabbt och jämlikt. Höga priser på nya läkemedel innebär att prioriteringar måste göras, så att undanträngningseffekter kan undvikas. För att säkerställa värdet hos nya läkemedel måste relevant uppföljning vara möjlig. I nationella processer samverkar myndigheter, regioner och industri kring ordnat införande av läkemedel. Läkemedel ska också ställas mot icke-farmakologiska behandlingsmetoder som står under andra regelverk och prissättningsmodeller. Godkännande och prissättning av läkemedel står högt på agendan i hela EU varför nya regelverk och förordningar ständigt tillkommer.

För ett högkvalitativt läkemedelsarbete krävs arbetssätt och verktyg för **ändamålsenlig uppföljning**. Ordnat tillgång till kvalitetssäkrad data är en förutsättning.

Det nationella systemet för **kunskapsstyrning** i hälso- och sjukvård har som mål att bästa kunskap ska finnas tillgänglig och användas i varje patientmöte. Nu genereras ett ökande antal nationella riktlinjer, vårdprogram samt patientcentrerade och sammanhållna vårdförlopp där läkemedel ofta utgör en väsentlig del. Implementering med professionell dialog är en förutsättning för att uppnå målet med kunskapsstyrning.

För att en ordinerad läkemedelsbehandling ska få avsedd effekt krävs **samsyn** mellan alla berörda. Bristande samsyn och förståelse för ordinerad behandling är idag ett vanligt problem och kostar samhället stora belopp varje år i form av extra sjukhusinläggningar och produktionsbortfall. För patienter innebär detta onödigt lidande och försämrad livskvalitet.

Brist på överblick av patientens läkemedel är en stor patientsäkerhetsrisk. För att hålla **läkemedelslistan** aktuell krävs att den kontinuerligt uppdateras så snart en förändring görs och att den nationella läkemedelslistan implementeras. I detta sammanhang bör också beaktas att internet-handeln med läkemedel ökar, både den lagliga och olagliga. WHO har uppskattat att ca 50 % av läkemedlen på illegala försäljningsplatser är **förfalskade**, detta utgör en allvarlig hälsorisk.

Digitaliseringen medför nya möjligheter för en effektiv och säker läkemedelsanvändning. Ett exempel är automatiserade beslutsstöd. Skånes digitala vårdmiljö (SDV) ska implementeras. För att stödja vårdens verklighet och behov krävs att systemets fulla potential tas tillvara; så att ordinatorerna får stöd att välja rätt läkemedelsbehandling samt att rätt läkemedel ges till rätt patient.

Gränserna mellan öppen- och slutenvård, samt mellan **sjukvård i hemmet** och på sjukhus håller på att suddas ut, men gällande regelverk för läkemedel utgör hinder i denna utveckling. Framtida försörjningslösningar måste fungera och underlätta för ett modernt sjukvårdssystem.

Läkemedelsutveckling och en stark **klinisk forskning** är en viktig förutsättning för framtidens hälso- och sjukvård. I Region Skånes life science-strategi⁴ beskrivs ett flertal åtgärds punkter och framgångsfaktorer för Region Skåne som organisation. Region Skåne har också en strategisk handlingsplan för forskning inom hälso- och sjukvården med identifierade insatsområden⁵.

Läkemedel innehåller i de flesta fall substanser som är biologiskt aktiva. Substanserna kan därför påverka olika organismer i vatten och mark. Utsöndring är den största orsaken till läkemedel i svenska vatten. Olika strategier och metoder behövs för att förhindra att läkemedel sprids i **miljön** till exempel minskad kassation och miljömässigt korrekt omhändertagande av överblivna läkemedel, samt förbättrad rening i reningsverk.

---

⁴ [Hur Region Skåne ska satsa på Life Science framåt](#)

⁵ [Region Skånes strategiska handlingsplan för forskning inom hälso- och sjukvården](#)

4 Vision och målsättning

Den nationella läkemedelsstrategins vision är Rätt läkemedelsanvändning till nytta för patienten och samhälle. Rätt läkemedelsanvändning förutsätter att rätt läkemedel ges i rätt dos till rätt patient vid varje enskilt tillfälle samt med patientanpassad information. Visionen är formulerad för att ta tillvara både den enskilda patientens och samhällets intressen av ändamålsenlig läkemedelsanvändning och ska fokusera på patientsäkerhet, jämlik läkemedelsbehandling och hållbarhet.

Hälso- och sjukvårdens mål utgår från Region Skånes övergripande vision och mål:

Den skånska läkemedelsstrategins vision blir utifrån hälso- och sjukvårdens mål i Region Skåne samt utifrån kopplingen till den nationella strategin ”Rätt läkemedelsanvändning till nytta för skåningen och Skåne”.

För att nå detta krävs arbete inom flera målområden som i enlighet med den nationella läkemedelsstrategin är:

1. Effektiv och säker läkemedelsanvändning.
2. Tillgängliga läkemedel och jämlik användning.
3. Samhällsekonomiskt och miljömässigt hållbar läkemedelsanvändning.

5 Generella framgångsfaktorer för det skånska läkemedelsarbetet

- Tydlig patientnytta.
- Genom samverkan med patient och i vissa fall närstående uppnås delaktighet och medansvar för behandling och läkemedelssäkerhet.
- Långsiktighet och stabilitet som ger tilltro till det skånska läkemedelsarbetet och stöd för implementering i lokala strukturer.
- Effektiv och kommersiellt oberoende organisation som tar tillvara på alla möjligheter och skapar goda förutsättningar för en rationell läkemedelsanvändning.
- Regional styrning och samordning som bygger på legitimitet, sakkunskap och förtroende och som använder professionens drivkrafter att vilja göra det bästa för patienten.
- Validerade data används vid analys och slutsatser.
- Ekonomiska styrsystem som stödjer en rationell läkemedelsanvändning.
- Säker och effektiv läkemedelsförsörjning.
- Ta tillvara potentialen i digitalisering.

6 Mål och strategi

1 EFFEKTIV OCH SÄKER LÄKEMEDELSANVÄNDNING

Läkemedel är en stor tillgång för att skapa hälsa och ökad livskvalitet. För detta krävs dock att läkemedlen används patientsäkert och effektivt.

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är säker, det vill säga att risken för vårdskador är låg.
- ger patientnytta, det vill säga att de medicinska resultaten är av god kvalitet och nyttan med läkemedelsanvändningen är hög i förhållande till risken för patient och samhälle.
- är evidensbaserad, det vill säga att systematisk kunskap och när sådan saknas, klinisk erfarenhet används vid läkemedelsbehandling.

Övergripande mål i Region Skåne

- Säker läkemedelsanvändning för alla medborgare.
- Tillgänglig information om patientens behandling finns när den behövs.
- Invånarna i Skåne ges möjlighet att vara delaktiga i sin läkemedelsbehandling och har tillgång till sin aktuella läkemedelslista.
- Samtliga förskrivare har tillgång till producentobunden information om effektiv och säker läkemedelsanvändning samt läkemedels plats i förhållande till andra behandlingsalternativ.
- Förskrivare följer rekommendationer och riktlinjer, samt utvärderar resultat utifrån uppsatta behandlingsmål.

Kritiska framgångsfaktorer

- Digitalisering som till exempel Skånes Digitala Vårdsystem.
- Evidensbaserade läkemedelsrekommendationer och riktlinjer som beaktar medicinsk effekt och säkerhet samt kostnadseffektivitet.
- Den professionella läkemedelsdialogen, som i vetenskapliga studier visats ha störst inverkan på förskrivarbeteende, upprätthålls och utvecklas.
- Den nationella läkemedelslistan över patientens läkemedelsordinationer är tillgänglig.
- Relevanta data finns åtkomliga för uppföljning inom läkemedelsområdet.
- Ökad kunskap och kompetens bland alla som förskriver, hanterar eller utvärderar läkemedelsbehandling.
- Upphandling av läkemedel används som ett verktyg för rationell läkemedelsanvändning.

2 TILLGÄNGLIGA LÄKEMEDEL OCH JÄMLIK ANVÄNDNING

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är jämlik, det vill säga att tillgången till läkemedelsbehandling inte påverkas av yttre faktorer som till exempel socioekonomi, könstillhörighet eller geografi utan utgår från individens medicinska behov.
- säkerställer den försörjning av läkemedel som är nödvändig för att ge god vård i ett normalläge samt för att upprätthålla en katastrof-medicinsk beredskap.

Övergripande mål i Region Skåne

- Förutsättningar skapas för att introducera nytillkommande läkemedel på lämpligt sätt.
- Förutsättningar skapas för att följa upp att läkemedel används på ett medicinskt ändamålsenligt, evidensbaserat, säkert, jämlikt och kostnadseffektivt sätt.
- De ekonomiska styrsystemen premierar en ansvarsfull professionell förskrivning.
- En effektiv, robust och säker läkemedelsförsörjning i vården med hög tillgänglighet till läkemedel.

Kritiska framgångsfaktorer

- Upprätthålla och utveckla det regionala arbetet med ordnat införande av nya läkemedel i enlighet med den nationella samverkansmodellen.
- Adekvat resursallokering för läkemedel i Region Skånes budget.
- Att läkemedelsförsörjningen är en självklar del i planeringen av Region Skånes framtida vård- och infrastruktur och att behovet av lokaler, logistiklösningar, IT-stöd och personella resurser måste tillgodoses.
- Upphandling gör Region Skåne till en prioriterad kund som får tillgång till viktiga läkemedel i händelse av brist.

3 SAMHÄLLESEKONOMISKT OCH MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR LÄKEMEDELSANVÄNDNING

De nationella och regionala aktiviteterna inom detta målområde förväntas bidra till en läkemedelsanvändning som:

- är kostnadseffektiv, det vill säga innebär ett rimligt förhållande mellan nytta och kostnad.
- ger en hållbar kostnadsutveckling och är miljömässigt hållbar, det vill säga medför begränsad miljöpåverkan.

Övergripande mål i Region Skåne

- Läkemedelsanvändningen är kostnadseffektiv ur ett samhällsperspektiv.
- Läkemedelsförskrivning sker på ett sätt som minimerar miljöriskerna och nödvändig kassation görs på ett miljömässigt korrekt sätt.
- Minskad miljöpåverkan av läkemedelsanvändning ur ett reningsperspektiv.

Kritiska framgångsfaktorer

- Upphandlingar och förhandlingar är ändamålsenliga, hållbara och bidrar till konkurrens, utveckling och innovation. Resultaten implementeras snabbt och med hög följsamhet.
- Ökad kunskap om flöden av olika läkemedelsrester i miljön genom samverkan med myndigheter, näringsliv och akademi och medverkan till effektiva lösningar för minskad belastning av vattenmiljön.

7 Hur ska den regionala läkemedelsstrategin 2021-2024 omsättas och följas upp?

Genomförandet av den regionala läkemedelsstrategin kräver ett systematiskt tillvägagångssätt och samverkan mellan många olika aktörer. Läkemedelsstrategin ska utgöra underlag för Region Skånes prioriterade insatser och förbättringsområden i styrande dokument.

Detta i syfte att säkra att regionens läkemedelsarbete rör sig mot de fastställda målen. Utvecklingen följs upp och rapporteras i relevanta verksamhetsberättelser.